

איראן דוהרת לפצה גרעינית: מה השתנה וכמה מהר זה יקרה

21.03.2025 | written by אלי קלוטשטיין

המשטר האיראני הודיע לפני שלושה שבועות כי הוא מעלה כוננות בכלל המערכים הצבאיים שלו, בשל החשש מתקיפה משותפת לישראל ולאררה"ב על מתקני הגרעין במדינה. הוא תגבר את הכוחות במתקנים אלה, והוסיף מערכות הגנה אוויריות לאלה שכבר מוצבות בשטח. "כל המדינה נמצאת בכוננות גבוהה, גם באתרים שקיומם לא מוכר לרוב האנשים", אמר גורם בממשל לעיתונות הזרה.

הדיווח הזה מוזר קמעא: הוא הרי התפרסם דווקא בזמן שבו הנשיא דונלד טראמפ בולם את ישראל ומצהיר בקול כי הוא מעדיף את האפשרות הדיפלומטית, מה שלכאורה מאפשר לתושבי טהרן לישון יותר בשקט בלילות מאשר לפני כמה חודשים. במקביל, גם המעצמות האירופיות לפי שעה מתמקדות באמצעים דיפלומטיים, אולי כלכליים, ואינן מדברות כלל על מעבר לאופציה צבאית. ממילא, יש להם די צרות על הראש עם המלחמה באוקראינה.

אז למה האיראנים בלחץ? מדוע הם חושבים שכעת יש סיכון שישראל תתקוף, והאם דבר מה השתנה בימים האחרונים? ולבסוף, מדוע נדמה כי כעת אנו מתקרבים שוב לצומת מכריע בכל הקשור לתוכנית הגרעין של הרפובליקה האסלאמית?

אז בזמן שבישראל אנו עסוקים בהשתכשכות בביצה הפוליטית המקומית, בחידוש המלחמה בעזה, בירי טילים מתימן, בשאלה מי צריך להיות ראש שירות הביון שלנו או כיצד לגייס חרדים, באיראן נמשכות במרץ העבודות על תוכנית הגרעין ² והן אט-אט מתקרבות לשלב של "נקודת האל-חזור", אם לא הגענו עד אליו כבר עד היום. לפי ההערכות, טהרן מתקדמת במהירות בכל החזיתות של בניית הפצה. התפתחות זו בתורה זורקת לסחרור של לחץ את יריביה, ישראל וארה"ב בראשן, שמבינות שבקרוב לא ייוותר עוד זמן להתלבטויות.

כדי להבין מה דוחף את איראן לנקודה מסוכנת כל כך, חשוב לפרט קצת איך בנויה תוכנית הגרעין, ומה הרפובליקה האסלאמית עוד צריכה לעשות כדי לחצות את הסף למדינת גרעין לכל דבר. הדברים העיקריים שצריך בשביל בניית טיל שישא פצה גרעינית הם לייצר די חומר גרעיני שדרוש לשם הרכבת הפצה, להעביר את החומר הזה תהליך הנדסי כדי שיהפוך לפצה עצמה, לדעת להרכיב אותו על טיל כדי שיתפוצץ באופן המיטבי, ולבסוף להחזיק ביכולת לשגר טיל למטרה הרצויה ובמרחק הנכון.

שלושה מרכיבים לתוכנית

כאשר מדברים כיום בעולם על ההתקדמות בתוכנית הגרעין האיראני, לרוב מתכוונים להעשרת

אורניום. איראן לוקחת אורניום טבעי שעבד עיבוד, מכניסה אותו במצב צבירה גזי לסרכוזת (צנטריפוגות), וככל שהתהליך מתקדם היא מקבלת אורניום מסוג מסוים, המועשר לרמה גבוהה יותר ויותר. הרמה הדרושה לייצור נשק גרעיני, המוגדרת רמת העשרה "צבאית", היא 90 אחוזים ומעלה. אלא שהדרך להעשרה של 90 אחוזים מהשלב של 60 אחוזים קצרה הרבה יותר מהעשרה של אחוזים בודדים ל-20 אחוזים, למשל.

כעת, לפי הערכות הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית (סבא"א), איראן מחזיקה בכמעט 280 קילוגרמים של אורניום מועשר לרמה של 60 אחוזים, ואם היא תמשיך להעשיר אותו לרמה צבאית, 90 אחוזים, היא תחזיק בכמות חומר מספקת לכ-6-7 פצצות. התהליך הזה, כאמור, קצר במיוחד: לצורך הפצצה הראשונה יידרשו ימים ספורים עד שבועות אחדים.

קשה למצוא במערב כיום אנשים שלא מבינים את חומרת המצב בעניין ההעשרה. סבא"א חזרה השבוע על המסר שלפיו אין מדינה אחרת בעולם שאינה מחזיקה בנשק גרעיני, אך יש לה מאגרים כה גדולים של חומר מועשר לרמה גבוהה. יתרה מכך: לחומר מועשר ברמה כזו כמעט אין שימושים שאינם צבאיים, כך שהסוכנות הוסיפה שמדובר בדאגה גדולה מאוד.

בתחילת החודש יושב ראש הסוכנות רפאל גרוסי אף הצהיר כי הוא מפקפק בקביעה שאיראן עומדת במחויבויותיה תחת האמנה נשק הפצת נשק גרעיני (NPT), שעליה היא חתומה, עקב העובדה שהיא מסרבת להשיב על שאלות בעניין חומרים גרעיניים לא מוצהרים שמצאו פקחי סבא"א באתרים שונים במדינה. כל זאת, בזמן שהסוכנות מדגישה שאין לה יכולת אמיתית לפקח על עניין ההעשרה, וכי ברור שאיראן מתקדמת בצעדי ענק בתחום זה.

בשורה התחתונה: האיראנים צברו כמות חומר גרעיני גדולה מספיק כדי שאפשר יהיה להפוך אותה לכמה פצצות תוך זמן קצר, ובמקביל הם בונים אתרים תת-גרעיניים מוגנים יחסית להעשרה ואחסנה. הם לא מדווחים על פעילותם, לא משתפים פעולה עם סבא"א, ואף לא עונים על שאלות קשות. משמעות הדבר היא שבעת פקודה, תוך שבועות ספורים יכולים האיראנים בצורה בטוחה יחסית ובחשאי להעשיר די אורניום לרמה צבאית ולהפיק ממנו פצצות אחדות. המערב אולי ידע על כך רק בדיעבד.

ממד אחר של תוכנית הגרעין הוא התחום הבליסטי, היכולת לשגר טילים למטרה הרצויה, גם אם היא מצויה במרחק גדול. לכאורה לא צריך להכביר במילים על היכולת הבליסטית האיראנית אחרי שתי המתקפות על ישראל בשנה שעברה, אבל דווקא בגלל שאחת מהן נתפסה ככושלת [?] חשוב לומר מילה או שתיים על כך. בנוסף, יש משמעות דווקא ליכולות שכרגע אין לאיראנים.

לדברי מכון מחקר העוסק בתחום הטילאות, איראן מחזיקה ב-12 סוגים שונים של טילים בליסטיים לטווח קצר ובינוני, שטווח הירי שלהם נע בין 150 ל-2,000 קילומטרים. יש לאיראן גם טילי שיוט שטווח הירי שלהם הוא 3,000 קילומטרים, אך יש מעט מדינות בעולם שמחזיקות טילי שיוט עם ראשי נפץ גרעיניים, כולל צרפת, ארה"ב, סין ורוסיה.

מה אין לאיראנים? טיל בליסטי בין-יבשתי לטווח ארוך [?] או במילים אחרות, טיל שיכול לפגוע בארה"ב. יש מי שטוענים שזו הסיבה שממילא האמריקנים לא הרגישו תחושת דחיפות לטפל בעבר בתוכנית הגרעין של טהרן. עם זאת, לאיראן יש תוכנית חלל הולכת ומתפתחת, שכוללת גם שיגורים מוצלחים של לוויינים למסלול סביב כדור הארץ. תוכנית כזו יכולה להוות בסיס לפיתוח מהיר מאוד של טילים בין-יבשתיים, כך שגם כאן מדובר בעיקר בעניין של זמן עד להגעה למומחיות הדרושה, זו שתאיים גם על ארה"ב.

נקודה חשובה ביחס ליכולת הבליסטית של איראן: בעוד שבמתקפה הראשונה על ישראל כמעט לא דווחו חדירות של טילים לשטחנו, במתקפה השנייה זהו כשלושים פגיעות של טילים בבסיסי צה"ל, כולל בסיס חיל האוויר בנבטים. לא ידוע אם ישראל החליטה לא ליירט חלק מהטילים או שהאיראנים הצליחו לעקוף את מערכות ההגנה של צה"ל, אך די ברור כי מדובר בסכנה אמיתית וממשית. לא צריך יותר מפגיעת ראש נפץ גרעיני אחד, שאינו מכוון בדיוק גבוה, כדי להשמיד בסיס כזה או כדי לגרום נזק משמעותי לעיר גדולה.

החלק השלישי בפיתוח פצצה הוא תוכנית הנשק, או "ההנשקה". במסגרת התחום הזה צריכה איראן לעשות שני דברים: לבצע תהליך של הפיכת החומר הבקיע לגוף של פצצה ולהכין לה נפץ, ובמקביל להנדס פצצה אפשרית גם לראש חץ גרעיני שניתן להרכיב על טיל. לכאורה, לא חייבים לשגר טיל כדי להפעיל פצצה, וניתן גם למשל להטיל אותה ממטוס. מדובר בשני תהליכים שונים, ואיראן יכולה לבחור לפעול בשניהם במקביל.

באחרונה דיווחו ארגוני אופוזיציה איראנים כי שנים לאחר שנסגרה, טהרן חידשה את פעילותה של "קבוצת הנשק" [?] התארגנות של מדענים שעסקו באופן מעשי ותיאורטי בדיוק בתחום זה של הפיתוח הגרעיני. כך גם עולה ממודיעין אמריקני וישראלי העדכני לחודש יולי האחרון, שקיבל משנה תוקף בימיה האחרונים של כהונת ממשל ביידן. זהו כנראה גם הרקע לאזהרה שהשמיע באחרונה שר החוץ גדעון סער, שבריאיון עם אתר פוליטיקו אמר כי הרפובליקה האסלאמית "משחקת עם דרכים" להנשיק את החומר הגרעיני המועשר שברשותה, והתריע כי הזמן שנותר לפעולה נגדה מוגבל.

פרופ' יעקב נגל, לשעבר ראש המטה לביטחון לאומי שגם עמד בראש הוועדה שהמליצה על הצטיידות מערכת הביטחון בשנים הקרובות, הסביר בריאיון שקיים באחרונה מה תמונת המצב הנוכחית. לדבריו, "ללא ספק יש קבוצה של מדענים איראנים, גם אם היא לא נקראת רשמית 'קבוצת הנשק', שעובדת על סגירת פערים טכנולוגיים כדי שכאשר ייתן המנהיג העליון עלי ח'מינאי את הפקודה לפרוץ לפצצה [?] ייחסך זמן רב". העיסוק של הקבוצה הזאת, הוסיף נגל, מתמקד דווקא בשימושים אזרחיים של גרעין ולא בממדים צבאיים, בניסיון להסית ממנה את תשומת הלב ולא לחשוף את הקלפים של איראן.

ההערכות של גורמים מומחים בנושא, כולל דיוויד אולברייט האמריקני [?] פיזיקאי גרעין מהשורה הראשונה בעולם וראש המכון למדע וביטחון בינלאומי [?] הן שיידרשו לאיראנים שישה חודשים

לבצע את תהליך ההנשקה הראשון. אולברייט הסביר כי לאיראן ככל הנראה יש כבר יכולות בתחום, אך חסרים לה הניסיון והביטחון העצמי בהצלחת בתהליך. טהרן מסוגלת לפתור את הבעיה הזאת, אך דרושים לה לשם כך כמה חודשים. יש גם הערכות מחמירות יותר, אגב, המקצרות את זמן הפריצה.

נגל, מכל מקום, הוסיף כי כדי להרכיב פצצה כזאת על טיל יידרש עוד זמן נוסף, ולהערכתו מדובר ב-18 עד 24 חודשים [?] זמן שכעת האיראנים מנסים לקצר באמצעות הפעילות של המדענים שעובדים בסתר על התחום.

בסופו של יום, כך נראה, למומחים הצבאיים של הרפובליקה האסלאמית נותרו מעט מאוד דברים לעשות עד שיוכלו להכריז כי התחמשו בנשק גרעיני: עבודה מדעית תיאורטית, בניית כמה מהמרכיבים הפנימיים של הפצצה, בניית דגם אבטיפוס שלה וביצוע של כמה ניסויים אחרונים. לאחר מכן תוכל לבצע ניסוי פומבי של פיצוץ גרעיני, ולהכריז קבל עם ועדה כי רכשה את היכולת הזאת.

מלבד פעילות קבוצת הנשק, דרך נוספת לקצר תהליכים בהקשר זה היא שיתוף פעולה עם גורמים אחרים בעולם, שכבר רכשו מומחיות וידע בתחום. בשבוע שעבר קיימה איראן "שיחות גרעין משולשות" עם סין ורוסיה, שעסקו בעיקר בעניין העיצומים הבינלאומיים על טהרן. אך השיחות, שנערכו באותו שבוע שבו שלוש המדינות ביצעו תמרון צבאי משותף בים הערבי, בוודאי כיסו גם נושאים אחרים, ויכולות היו לכלול גם הסכמות על שיתוף פעולה גרעיני.

נוסף על כך, עוד בתחילת השנה חתמה על איראן על חידוש הסכם אסטרטגי עם רוסיה, ובאותה עת דובר על כך שייכתן שכחלק מההסכם היא תקבל סיוע מקצועי של הרוסים בתחום הגרעין. כך, שילוב הידע והניסיון הרוסיים או הסיניים יוכלו לסייע לטהרן לפרוץ בזמן קצר עוד יותר לגרעין, מה שמגביל עוד יותר את חלון ההזדמנויות לפעולה צבאית ישראלית או אמריקנית.

חלון זמנים מוגדר

אחת השאלות המעניינות בעניין הגרעין האיראני היא מדוע ח'מינאי צריך את כל זה. הלחץ המדיני, הכלכלי ואפילו הצבאי עליו עצום, וכך גם המחירים שארצו משלמת על הבחירה בנתיב הזה. הרי ח'מינאי הוא האיש שמחליט הכול באיראן, והוא גם זה שכתב ההלכה שפרסם אוסר על בניית נשק גרעיני. איך מסבירים את הסתירה הזאת, את ההשקעה העצומה למרות האיסור ההלכתי והמחירים הכבדים, ודווקא בזמן שבו המטבע האיראני רושם שפל נוסף של כל הזמנים ונסחר ברמה של מיליון ריאל לדולר אחד?

יש לכך כמה סיבות: פצצה גרעינית, והגאווה הלאומית שהיא יכולה לעורר, עשויות להפוך לגורם שיאחד את העם האיראני דווקא בזמן שבו הוא מתפורר מבפנים, השסע החברתי מתרחב וזניחת הדת מתרבה. אחרי המכות הלא פשוטות שספגה טהרן בשנה האחרונה, הצלחה נגד כל הסיכויים יכולה לסייע לה לאחד חלקים מהעם סביב מטרה משותפת. הצגת הפצצה גם עשויה

להיות הצדקה למצב הכלכלי הקשה של אזרחי איראן בשנים האחרונות, הוכחה שהיה שווה לעבור את הסבל בשביל לשמר את המדינה בעמדת כוח. סיבה אחרת קשורה למאבקי הכוח בצמרת האיראנית, ובהתגוששות הפנימית בין זרמים רפורמיסטיים לשמרנים.

סיבה נוספת היא הפקת הלקחים מהמלחמה בשנה האחרונה: בעוד שיש טענות שחמאס פתח במלחמה בין היתר כדי לשבש את הקמת הסדר האזורי החדש, כגון צעדי הנורמליזציה עם הסעודים, יש גם אחרים שאמרו שהייתה זו הסחת דעת שנועדה לאפשר לאיראן להמשיך לחתור לפצצה. אלא שבזמן הזה איראן טעתה והכניסה את עצמה בחוזקה יתרה מאי פעם לסכסוך, מה שאפשר לישראל לתקוף אותה ישירות. השאלה היא אם אחד הלקחים שגזרה מהמלחמה הוא שעליה לפתח את הנשק הגרעיני ויהי מה, כהימור אחרון על כל הקופה. כזכור, נשק גרעיני הוא האמצעי שמבטיח יותר מכול את הישרדות משטר האייתוללות, שיבטח אותו גם מפני תקיפות ישראליות נוספות [2] ובמיוחד בימים אלה, שבהם הוא מעורער כמעט יותר מאי פעם בעבר. אם הנחה זו נכונה, משמעות הדבר היא שאיראן תעשה הכול להשיג את הנשק הזה, והדרך היחידה לעצור אותה היא באמצעים צבאיים טרם התחמשותו.

האמריקנים בינתיים עוד לא החליטו אם זה המניע הנוכחי של טהרן, ואם אין ברירה אלא לדבוק בתקיפה על אתרי הגרעין במדינה. ניכר מהצהרות הממשל החדש בחודש החולף כי הוא מבין שהזמן דוחק, אך שיש כעת עדיין שני אפיקים לפעולה: האופציה הצבאית, או הדרך שבה דבק הבית הלבן [2] משא ומתן עם איראן על תוכנית הגרעין, בתקווה שתוותר עליו מרצונה החופשי, תוך הבהרה שהנשיא דונלד טראמפ לא יסכים למציאות של איראן גרעינית. הסכם חלקי, או כזה שלא ייתן מענה לשלל הסוגיות הבוערות שקשורות בגרעין האיראני, כנראה לא נמצא מבחינת האמריקנים על הפרק.

טראמפ קרא פומבית לאיראנים לשאת ולתת על התוכנית, ביקש מהרוסים לתווך ביניהם [2] הגם שקשה לקרוא לקרמלין מתווך הוגן [2] שלח מכתב לח'מינאי באמצעות שליח מהאמירויות ועוד. במקביל, קידם הנשיא את תוכניתו להגברת הלחץ באמצעים כלכליים על איראן לרמה המרבית, כדי לאלץ אותה להיכנס לדיונים על התוכנית. השבוע דווח כי קצב לאיראנים חודשיים בלבד למשא ומתן על הסכם גרעין חדש, ולא יותר. אם לא יעמדו בלוחות הזמנים, סביר להניח שיפנה לאופציה הצבאית.

אלא שבטהרן לא מוכנים להתקפל בשלב הזה. על אף אמביוולנטיות מסוימת בעמדת בכירים ברפובליקה האסלאמית, וההתנגשות בין דעות שונות שהביאה בין היתר לפיטורי סגן הנשיא ושר החוץ לשעבר, מוחמד ג'ואד זריף, רוב התגובות במענה לדרישותיו של טראמפ שליליות למדי. כך למשל, הנשיא מסעוד פזשכיאן אמר לו "תעשה מה שאתה רוצה, לעזאזל", וח'מינאי עצמו הצהיר שארה"ב לא תעצור אותם. בין היתר הבהירה איראן שלא תוותר בשום מצב על שאיפות הגרעין שלה, וכי בכל פתרון עתידי תמשיך להפעיל תוכנית גרעין אזרחית [2] כך שמרחב התמרון לשיח בין הצדדים בכל מקרה קטן. קיומה של תוכנית אזרחית הוא ערובה לכך שהאיראנים יצברו עוד ידע, ויוכלו להמשיך בסתר פעילויות שקשורות לגרעין. המערב לא יכול להסתכן ולאפשר תסריט

אם יש משהו שישראל צריכה לחשוש ממנו בשלב הנוכחי, בעקבות רצונו של הנשיא האמריקני לחתור לפתרון הסכסוך באמצעים דיפלומטיים, הוא קיומו של ערוץ שיח סודי ☒ בדומה למגעים שניהל שליחו של טראמפ עם חמאס. בה בעת, חשוב להבין שיש הבדלים גדולים בין חמאס לאיראן: האיום שהרפובליקה עשויה להוות על ארה"ב אם תתחמש בגרעין, כמו גם על כוחותיה באזור, חמור מכדי שהנשיא יתעלם ממנו. טראמפ גם הבהיר כי הוא מבין את הבעיה באיראן גרעינית, כך שהסבירות של ערוץ כזה ☒ או לפחות של הבשלתו לפסים מעשיים ☒ נראית לא גבוהה במיוחד.

מה גם שפעולותיו של הצבא האמריקני בימים האחרונים נגד החות'ים בתימן, כולל המסר הברור במיוחד שהשמיע טראמפ ביום שני בערב לאיראן בדבר אחריותה על "כל ירייה" של החות'ים, יכולים לשמש כקריאת הרגעה נוספת לישראל. העובדה שהחות'ים לא התאפקו ואכן שיגרו טיל לעבר ישראל, בהתרסה ישירה לנשיא, מחשקת אותו ומאלצת אותו לגבות מחיר ישיר מאיראן ☒ או להראות לכל העולם שהוא אינו עומד במילתו.

האפשרות השנייה של ארה"ב היא להתחיל לקרוץ לכיוון התקיפה הצבאית, ככל הנראה בשיתוף פעולה עם ישראל. התרגיל הביטחוני שהתקיים בשמי הים התיכון לפני כשבוע וחצי, שבמסגרתו נצפו מטוסי חיל האוויר יחד עם מפציץ אסטרטגי אמריקני, היו מסר ברור בכיוון הזה. ההחלטה של הנשיא להאיץ את משלוחי הפצצות הכבדות לישראל שעיקב ממשל ביידן היא מסר נוסף ברוח זו.

האיראנים טרם שיקמו לחלוטין את מערך ההגנה האווירית ואת החיל האוויר שלהם, אבל פועלים בכיוון זה. בין היתר הם הצהירו כי יצטיידו במטוסים רוסיים מתקדמים, והם גם בהחלט מנסים לשדר ☒ לפחות כלפי חוץ ☒ את העמידות של המערכות נגד מטוסים שלהם, גם אם קשה לקחת את כל ההצהרות הללו ברצינות מלאה. אך כדי להפחית למינימום את הנזק לכוח התוקף, ולפני שתאושש איראן את מערכי ההגנה שלה, כדאי לנצל את חלון ההזדמנות הנוכחי כדי לפגוע במטרות חשובות באיראן ולנטרל את תוכנית הגרעין.

ארה"ב אינה השחקן היחיד בזירה הזאת. מדינות אירופה מפגינות יותר ויותר לחץ סביב הגרעין האיראני (תזכורת: טווח הטילים שיש כיום בידי איראן מגיע למזרח היבשת), והן היו הכוח המניע מאחורי הדיון הסגור שקיימה מועצת הביטחון של האו"ם בשבוע האחרון על הנושא הזה. הדיון, שהוגדר "פרטי" ☒ לא פרוצדורה רגילה במועצת הביטחון ☒ עסק בגרעין האיראני ובהתפתחויות האחרונות סביב דו"חות סבא"א על העשרת האורניום במדינה, וברקע הצהרות של גרמניה, בריטניה וצרפת על החשש מצעדיה של טהרן.

מנהיגי הממשלה בלונדון חזרו שוב בשבוע שעבר על הצהרתם כי הם מוכנים להפעיל את מנגנון ה"סנאפבק" בהסכם הגרעין מ-2015 ☒ שמשמעותו השבה מיידית של כל העיצומים של האו"ם על איראן ערב ההסכם לקדמותם. לשם כך יש צורך בהחלטה של מועצת הביטחון, ובניגוד למהלך

העניינים הרגיל אין למדינות זכות וטו על ההצבעה. לו תיזום בריטניה הצעת החלטה כזו, לא בלתי סביר להניח שתזכה ברוב.

תהליך ההצעה להשבת העיצומים וההצבעה עליהם לוקח זמן, ומהלך העניינים דוחק: באמצע אוקטובר יפוג, לפי ההסכם המקורי, המועד שבו ניתן יהיה להשיב לתוקפם את העיצומים [2] כך שעל המעצמות לפעול ממש בחודשים הקרובים, או שההזדמנות תאבד. טראמפ, שיציאתו מהסכם הגרעין ב-2018 שללה ממנו את האפשרות להפעיל את המנגנון הזה, הורה לדיפלומטים האמריקנים לעבוד עם בני שיחם כדי לקדם בכל דרך את הפעלת הסנאפבק כבר בתקופה הקרובה.

תסריטים שונים

איראן נקלעה בשנה האחרונה למצב קשה במיוחד: נשיא אמריקני הרבה יותר נחרץ ופחות ישנוני מקודמו, המאיים עליה ישירות; כל העיניים העולמיות ממוקדות עליה, גם בגלל התקדמות התוכנית וגם בשל המלחמה בעזה וחלקה בה; היא פורקה מחלק ניכר מיכולות ההגנה שלה, התגלתה במובנים רבים כנמר של נייר, וככל הנראה איבדה גם לפחות חלק מיכולות התגובה שלה נגד ישראל. היא זוכה להרבה יותר תשומת לב משהייתה רוצה, ומנסה להסתיר כמה שיותר מפעילויותיה, בתקווה שתצליח לסיימן לפני שתוכה בידי אויביה.

אגב, בהקשר זה חשוב להבין מה בדיוק ישראל מסמנת כיעד לתקיפה. לא די, לכאורה, רק לחבל ביכולות ההעשרה האיראניות או במאגרי האורניום. הם מהווים מרכיב אחד חשוב מהתוכנית כולה, אך יש לפגוע ברכיבים אחרים שלא קשורים לצבירת חומר בקיע כדי להסב נזק אמיתי ליכולת ההנשקה האיראנית.

אך אחרי כל זה, מדוע האיראנים נכנסו דווקא עכשיו לכוננות? למה שישראל תתקוף עכשיו, כשלפי ההערכות יש עוד לפחות כמה חודשים עד שתגיע איראן למצב בלתי הפיך? ראשית כול, איראן ידעה שמתקרב תאריך היעד לתום הפסקת האש בעזה, וכי האמריקנים והישראלים עובדים ביחד, אולי בניסיון להפתיע אותה במקביל למתקפות בעזה. בחזיתות אחרות ישראל פועלת בעוצמה, והיא בוודאי מתכוננת גם למהלומה גדולה באיראן עצמה.

בטהרן גם נכנסים לראש של ישראל, ומבינים כי הנחות היסוד שלה הן כאלה: לא בטוח שהערכות המערב על הזמן שנותר לפעולה נכונות, שכן הן מבוססות על ידע שמצוי בידינו, וייתכן שחסר לנו עוד מודיעין. לפיכך, מתוך הבנה שתמיד יש דברים שאיננו יודעים, צריך לקחת מרווח ביטחון מקדים, כדי להימנע מהפתעות [2] ובמקרה הזה, להקדים את התקיפה. הצהרותיה של איראן בתחילת השנה, שלפיהן 2025 תהיה שנה משמעותית מבחינת הגרעין שלה, בוודאי לא מסייעות לכך.

שנית, גם אם איראן לא מגיעה לפצצה עצמה, היא צוברת ידע, ניסיון וכלים שיהיה קשה מאוד [2] אולי אפילו בלתי אפשרי [2] למחוק בעתיד. ככל שישראל תקדים לפעול לסיכול התוכנית, כך יהיה

קל יותר להסיג את טהרן לאחור ולהרוויח זמן נוסף לפני שתנסה שוב לפרוץ לפצצה. האיראנים מודעים לכך, וחוששים מפעילות צבאית נגדם כבר בטווח הזמן המייד. הם גם מבינים שתמרוני ההחבאה, ההסתרה ושיפור ההגנה מעלים את רמת הדריכות של האויב [2] קרי, ישראל וארה"ב [2] ונערכים בהתאם.

בעתיד הקרוב, כך נראה, קיימים כמה תסריטים שונים שיכולים להתממש במאבק שבין איראן, ישראל וארה"ב.

הסכם גרעין מחודש: סביר להניח שאיראן לא תסכים לוותר על רבות מיכולותיה הגרעיניות, אולם בניגוד ל-2015 אין כמעט הסכם כעת שיהיה רלוונטי ללא צעדים דרמטיים לפירוק תוכנית הגרעין עצמה. התוכנית כה מתקדמת, וברשות איראן כל כך הרבה חומר בקיע (שהיא יכולה להסתיר את חלקו), עד שאין כמעט תנאים שבהם ארה"ב צריכה [2] מבחינה הגיונית, לפחות [2] להסכים במסגרת משא ומתן להפחית את הלחץ מעל איראן ללא כניעה מוחלטת שלה.

סבירות: יחסית נמוכה.

התפרקות מבפנים: השבועות האחרונים התאפיינו בלא מעט מחאות באיראן, שסובלת מתנאים כלכליים וחברתיים הולכים ומידרדרים. הלחץ האמריקני יעשה את שלו, נוסף על הקושי הכלכלי והאיבה של חלקים גדולים באוכלוסייה לגרסה הקיצונית של האסלאם שמכתיב המשטר, והמחאות יתרחבו עד שיגיעו להפלת הממשל. מה שעבד ב-1979 עשוי לעבוד גם ב-2025.

סבירות: בינונית.

זליגה של המאבק בתימן או בעזה לשטח איראן: ישראל וארה"ב יוזמות מתקפה מוגבלת באיראן, בתגובה להתגרריות של ארגוני שלוחה כגון חמאס או החות'ים. במסגרת התגובה המשותפת ייפגעו חלק מרכיבי תוכנית הגרעין.

סבירות: נמוכה.

תקיפה ישראלית ישירה להשמדת הגרעין, אולי בגיבוי ארה"ב. כלו כל הקיצין, וישראל החליטה שאינה יכולה להבליג עוד התקדמות המיזם הגרעיני. תקיפה שלה, בהצלחה חלקית או מלאה, תסיג לאחור לפחות חלק מרכיבי התוכנית. חוקרים הזהירו כי תקיפה כזו יכולה להצית מערכה של מהלומות חשאיות וגלויות בין איראן לישראל, לחץ כלכלי ועוד, כך שאולי מדובר רק באקדח המעשן שמופיע במערכה הראשונה של ההצגה.

השפעה צדדית למתקפה כזו יכולה להיות ערעור של יציבות המשטר. בין היתר, זהו הצד השני של עניין המרוץ לגרעין: אם כשלת להשיג אותו, אם הוכית שוק על ירך אחרי כל הקורבנות וההשקעה, אז תקיפה מוצלחת יכולה לקרב אותך להתפרקות פנימית בשל תחושת האכזבה והעלבון של האוכלוסייה המקומית.

פתרון הסוגיה במסגרת בינלאומית כלשהי שמקדם הנשיא טראמפ: יש לא מעט דעות שלפיהן טראמפ מבשל מהלך עולמי כולל, שיקדם את השקט בחזיתות מרובות. זהו שילוב של הפסקת אש בין רוסיה ואוקראינה, פתרון לסכסוך בזירה הפלסטינית, ועוד פעולות בזירות מבעבעות שיאפשרו לבית הלבן להקדיש את מלוא תשומות הלב לאתגרים מבית וגם למאבק הכלכלי מול סין. במסגרת זאת, שילוב של פתרון לסוגיה האיראנית בדרך כלשהי, מבלי לעורר אי שקט בשווקים העולמיים ומבלי לדרבן את ישראל להחליט לנקוט פעולה עצמאית, עשוי להיראות מזמין במיוחד לנשיא טראמפ.

עם זאת, קשה לראות כיצד בדיוק יצליח הנשיא טראמפ לפתור את המשבר לשביעות רצונם של כל הצדדים, כולל בני בריתו מבית, ישראל עצמה וגם האיראנים וחבריהם ברוסיה ובסין. מצד שני, אף אחד גם לא חשב שטראמפ יצליח להביא לעולם את הסכמי אברהם.

סבירות: בינונית.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 19 במרץ, 2025, ובתאריך 20 במרץ.